

"שלמים מעיון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת ראה

יברכך ה' אלוקיך

"נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך". (פרק י' פסוק י"א).

עשיית חסד, היא לא רק ברכה פרטית לאדם שעושה את החסד, אלא היא ברכה שמועילה לכל העולם כולו, שכולם זוכים לחסד ה' בצורה יותר מיוחדת וטובה.

כפרה אחת שהיא כמותה

ובאבות דרבי נתן (פרק ד') כתב, "פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים, והיה ר' יהושע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב. אמר ר' יהושע, אוי לנו על זה שהוא חרב, מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. אמר לו, בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה, ואיזה זה גמילות חסדים, שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח".

מבואר בזה שהמעלה של עשיית חסד היא כל כך גדולה, עד כדי כך שבזכותה זוכה האדם למחילת עוונות, והרי היא מכפרת על העוונות בדיוק כמו בזמן שבית המקדש היה קיים. והכפרה שהאדם היה זוכה לה בזמן בית המקדש מכח הקרבת הקרבנות, אפשר לזכות לה בדור הזה לאחר שנחרב הבית, מכח גמילות חסדים.

והנה גמילות חסדים היא מהמצוות שהאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, כמו שמפורש במשנה בתחילת מסכת פאה "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, כיבוד אב ואם וגמילות חסדים וכו'". שכל השכר הגדול שמקבלים בעולם הזה בזכות גמילות חסדים זהו רק מהפירות שאוכלים בעולם הזה, ועדיין הקרן קיימת בכפל כפליים בעולם הבא.

ומכל זה יש ללמוד שכל מי שיש בידו אפשרות להיות שותף למצוות גמילות חסדים בוודאי זכות גדולה היא, אם בהלוואת כסף או בהפקדת כסף בגמ"ח וכיוצא בזה, בוודאי שיזכה לכל הברכות והמעלות שזוכים בזכות מעלת החסד.

ובוודאי שיתקיים בו ברכת הנביא ישעיהו ע"ה (פרק נ"ח) "הלוא פרוס לרעב לחמך, ועניים מרודים תביא בית, כי תראה ערום וכסיתו, ומבשרך לא תתעלם. אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח וגו'". ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע, וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים".

בירושלמי בסנהדרין (פרק י' הלכה א') כותב על מעלת החסד, מהו השכר הגדול שזוכים בזכות עשיית חסד. וכתב "רבי יודן בר חנן בשם ר' ברכיה, אמר הקב"ה לישראל, בני אם ראייתם זכות אבות שמטה וזכות אמהות שנתמוטטה לכו והידבקו בחסד, מאי טעמא כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה, כי ההרים ימושו זה זכות אבות, והגבעות תמוטינה זו זכות אמהות, מיכן והילך וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'".

ומבאר החפץ חיים (אהבת חסד, חלק ב' פרק ה'), דהנה אברהם אבינו ע"ה בזכות מעשיו הטובים שהיו אך טוב וחסד לכל העולם, וכן בזכות שאר האבות שהלכו בדרכיו (כמו שכתוב בפסוק בפרשת וירא (בראשית, פרק י"ח פסוק י"ט) אצל אברהם אבינו "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט וגו'". ומבואר בזה שאברהם אבינו הנחיל לבניו אחריו שינהגו במידת החסד, וזהו "לעשות צדקה", הרי בזכות החסד שהם התנהגו בו בעולם, הם זכו לגלות בעולם את מידת החסד של הקב"ה, שבזכות מעשיהם הללו הקב"ה השפיע בעולם הנהגה של חסד כלפי כל העולם כולו.

אבל כיון שכל דבר שעושים בעולם הזה יש לו גבול, ממילא גם הזכות הזו של מעשי החסד שעשו האבות יש לו גבול, והכח שהאבות פעלו בעולם להשפיע את הנהגת החסד של הקב"ה יכול להסתיים באחד מהדורות.

ולזה בא הפסוק לומר, מה יעשו אותו הדור שיראו שזכות האבות הסתיימה, איך הם ימשיכו ויגרמו שיושפע להם מידת החסד של הקב"ה. התשובה לכך היא "לכו והדבקו בחסד", ועל זה נאמר בפסוק "וחסדי מאיתך לא ימוש וגו' אמר מרחמך ה'", שכאשר נתדבק במעשינו במידת החסד, אז מידה במידה ידבק חסדו עמנו ולא ימוש מאתנו כלל.

ורואים מזה מה גדולה ועצומה מידת החסד בעולם הזה, שכאשר אדם מתנהג בחסד הוא גורם שהקב"ה ישפיע כנגד זה שפע של חסד לכל העולם כולו, וכל העולם כולו זוכים להנהגה מיוחדת בזכות זה שבני אדם עוסקים בחסד. והיינו שהברכה "כי יברכך ה' אלוקיך" שנאמר על

זהירות מתולעים

"וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו". (פרק י"ד פסוק י"ט).

פעמים ניצלתי על ידי זה בעזר ה'".
ובמעשה רב (אות צ"ד) כתב, "להזהר לראות בכל דבר מאכל אם יש בו נמלים".
ובסוף ספר "טעמא דקרא" מביא הגר"ח קנייבסקי שליט"א הנהגות

ופרש"י, "שרץ העוף, הם הנמוכים הרוחשים על הארץ, כגון זבובין וצרעים וחגבים טמאים, הם קרויים שרץ".
כתב בחכמת אדם (כלל ל"ח סעיף כ'), "ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים, ומעיד אני עלי שכמה וכמה

איך הקב"ה מביא תקלה לצדיקים

והנה בענין זה שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, מצינו כמה עובדות בגדולי הדורות, ששמרו עליהם משמים שלא יכשלו במאכלות אסורות בדרך נס ופלא.

בספר "עמוד אש" (עמוד קע"ב) מסופר על המהר"ל דיסקין זצ"ל, שבתקופה שהיה בירושלים היה ממעט באכילה, וכאשר הגישו לו מרק ולאחר מכן עוף, הוא היה אוכל את המרק שהגישו ראשון, ואילו את העוף כבר היה משאיר ולא אוכל. בני ביתו דאגו לבריאותו כיון שהוא היה מאוד חלש, ובשר העוף נצרך לו לבריאותו, וחשבו מה לעשות כדי שהוא יאכל את העוף.

אחד מהתלמידים יעץ להם לשנות את הסדר, ולהגיש בתחילה את העוף ואח"כ את המרק, ובזה יאכל בוודאי את העוף כיון שהוא הראשון, וממילא גם אם ישיר בסוף את המרק אין בכך כלום, העיקר שאכל את העוף שיותר דרוש לו לבריאות. ואכן כך עשו, ולמחרת החליפו את הסדר והגישו את העוף הראשון.

כאשר הביאו לפניו את העוף, הביט בו המהר"ל וראה שיש בו שאלה על כשרותו, והעוף אינו כשר.

המהר"ל ראה בזה השגחה פרטית שבדיוק באותו יום שהעוף לא היה כשר, הגישו לו את העוף הראשון, כדי שיבחין בזה ולא יכשל באכילת איסור. שהרי גם המרק התבשל עם העוף, וכאשר נטרף העוף, המרק ג"כ נטרף עימו. ואילו היו מגישים לו את המרק ראשון לא היה יודע שהוא טרף, והיה יכול להכשל באכילת איסור.

עוד מובא שם, שפעם הבית הלוי הגיע אל המהר"ל יום לפני יום כיפור, ובדעתו היה לנסוע ליום כיפור לאיזה עיר אחרת, ולפני שהלך אמר המהר"ל שיתנו לו צידה לדרך, נתנו לו חצי עוף כדי שיהיה לו לסעודה בערב יום כיפור.

כאשר הגיע ערב יום כיפור והבית הלוי ניגש לאכול את העוף, הוא הריח את זה ואמר שהאוכל לא טעים, וסירב לאוכלו. והמלווה של הבית הלוי, הריח את העוף ואמר שזה הריח הרגיל של העוף, ואין בו שום פגם, אבל הבית הלוי נשאר בסירובו ולא רצה לאכול את העוף. בינתיים הגיעה טלגרמא מהמהר"ל שהעוף טרף. בדקו את העוף שנשאר בבית וגילו שהוא טרף.

המהר"ל אמר לבני ביתו, שבאמת לא צריך לשלוח לבית הלוי טלגרמא להודיע לו שהבשר טרף, מאחר שהוא בטוח שישמרו עליו משמים שלא יכשל ולא יאכל את העוף. והסיבה שבכל זאת הינו שולח היא משום שעל פי הדין צריך להודיע, כיון ששלח לו את העוף והוא סומך עליו שזה כשר, צריך להודיע שזה טרף.

לא נותנים לאכול

מעשה דומה לזה היה אצל החזון איש, שפעם אחת הביאו לו עוף לארוחת צהרים, ובדיוק כאשר התיישב לאכול נכנסו אנשים להתייעץ עימו בענין מסויים. החזון איש פנה אליהם, ולא אכל. כשיצאו ניגש לאכול, ושוב בדיוק באותו הרגע באו אנשים אחרים, ועיכבו אותו מלאכול. וכשיצאו חזר הדבר על עצמו פעם שלישית, שבדיוק באותו הרגע שבא לאכול היה איזה עיכוב שמנע ממנו לאכול.

אמר החזון איש "אם לא נותנים לאכול את האוכל הזה, מסתמא אין צריך לאוכלו". וביקש שיחזירו את האוכל למטבח כי הוא כבר לא יאכל ממנו היום.

לאחר מכן החזון איש ביקש את כל העוף, וראה שאכן היתה שאלה גדולה על כשרות העוף.

ובספר "טעמא דקרא" בהנהגות מהחזון איש (אות ל"ט) כותב, "היה נוהג כשהיה שולח לאחד ב' וג' פעמים ולא מצאוהו, לא היה יותר שולח, (ועיין חולין צ"ה ב'). ופעם אחת נתנו לו לאכול ונכנסו אנשים והפריעו כמה פעמים, ושוב לא רצה לאוכלו, ואמר שכנראה שאין צריך לאוכלו, ואח"כ נודע שהכניסו שם ירק אחד ששכחו לעשרו, ואמרה לי אמי מורתי שכמה פעמים קרו לו דברים כאלו, (ועיין חולין דף ה' ב'), השתא

ממרן החזון איש, וכתב (אות מ"ד) "כל אוכל היה מסתכל לפני האכילה אם אין בו נמלים ותולעים, ומהאי טעמא לא רצה לאכול או לשתות בחושך".

וראים בדבריהם שכדי לא להכשל באכילת תולעים ושאר שרצים, צריך תמיד להתבונן באוכל לראות שהוא נקי ואין בו חרקים.

והנה בדבר זה צריך להקפיד מאוד בפרט בימי הקיץ שמצויים הרבה חרקים ומעופפים, הרי צריך לבדוק תמיד את האוכל לראות שלא נכנסו בו חרקים. וגם אוכל שהוא בחזקת נקי, הרי כשהוא עומד מגולה על השולחן, מצוי הרבה פעמים שנכנסים בתוכו זבובים או שאר מעופפים, וכשלא מתבוננים אפשר בקלות להכשל באכילת שרצים. ומסיבה זו ראוי שלא להשאיר מאכלים מגולים על השולחן שלא לצורך, אלא ראוי לכסות את האוכל עד שעת האכילה, וכמובן יחד עם זה לבדוק ולראות לפני האכילה שהוא באמת נקי.

אותו הדבר יש לבדוק את הפירות לפני האכילה. מצויים פירות שמבחוץ הם נראים מושלמים, ואילו כשפותחים אותם רואים שהפרי נגוע.

סייעתא דשמיא

מרן החזון איש זצ"ל היה אומר על זה, שאם האדם מצידו נזהר במה שהוא יכול שלא להכשל באכילת תולעים, הוא זוכה לסייעתא דשמיא שלא יכשל בהם, וכאשר יש אוכל נגוע שומרים עליו משמים שלא יאכל אותו. והחזון איש אמר את זה לענין תולעים שקרויים "מילבים" שהם היו קטנים מאוד ובקושי היה אפשר להבחין בהם, וכמעט שלא היה שייך להשמר מהם, ועל זה אמר שמי שזוהר מאכילת תולעים יש לו השגחה פרטית שלא יכשל בתולעים הללו.

אל תהי צדיק הרבה

במרדכי בסוף פ"ק דעירובין (דף ל"ט ב') כתב על רשב"ם ששני דברים עלו על דעתו לעשות, ולא אסייעתא מילתא משום שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים. הדבר הראשון, שרצה להתיר בשבת איזו הלכה שאסור לעשותה, ובסוף חזר בו. והדבר השני, הוא שכמעט נכשל בכלאיים וניצל מזה, וכתב את פרטי המעשה "ועוד רצה רשב"ם לעשות אחרת, כי שפל עינים היה (ומבאר הבגדי ישע שהכוונה שתמיד העצים עיניו מראות ברע, והיינו שלא הביט מחוץ לד' אמותיו), ורצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד מושכין בו, ולא הרגיש. איתרחיש ליה ניסא, נזדמן אחיו ר"ת שם, אמר לו אל תהי צדיק הרבה שא מרום עיניך והנה סוס ופרד לקראתך, ואמרינן בתוספתא פרק ד' דמסכת כלאים לא יקשור סוס לפרד ופרד לחמור, ונמנע ולא עלה וכו'".

והנה כאשר ר"ת הגיע למקום וראה את רשב"ם רוצה לעלות לקרון, הלשון שבו הוא פתח את דבריו היה "אל תהי צדיק הרבה". ולכאורה יש לעיין מדוע הוסיף לו את המילים הללו, למה לא התחיל מיד בעיקר הדבר שאמר לו בהמשך שיביט ויראה שהקרון מחובר לסוס ופרד.

שמעתי מאחד מהגדולים זצ"ל שאמר שר"ת בא לומר לרשב"ם שאע"פ ששמירת העיניים היא דבר גדול מאוד, ואת כל המעלות העליונות משיגים מכח שמירת העיניים, מכל מקום יש מקומות שצריך לפקוח את העיניים, שלולי זה אפשר להכשל באיסורים. ולזה רמז ואמר לו "אל תהי צדיק הרבה", לומר שאפילו שאתה צדיק ונזהר בשמירת העיניים, בכל זאת צריך לדעת מתי צריך להביט, וכאשר עולים לקרון אי אפשר להיות צדיק ולא להביט לאיזה קרון עולים בזמן שאפשר להכשל בזה באיסור כלאיים.

וי"ל כדוגמת זה לענין זהירות מתולעים וחרקים, כדי להנצל מזה אי אפשר לסמוך על אף אחד, אלא צריך כשאוכלים להתבונן באוכל לראות שהוא באמת נקי ואין בו תולעים. ולפעמים סומכים על פלוני או אלמוני שאומר שהכל בסדר, ולא מבררים מיהו ומהו, ומחמת זה נכשלים. לכן ראוי לפקוח את העיניים ולהתבונן במה שאוכלים, לראות שלא נכשלים בזה בשגגה באיסור אכילת שרצים.

חיוב מעשרות בפירות ירושלים

"עשר תעשר את כל תבואת זרעך, היוצא השדה שנה שנה". (פרק י"ד פסוק כ"ב).

ואפשר לדחות שרבי יהודה הוא מי שמביא את העדות מגינת ורדים, ורבי יהודה לשיטתו סובר שירושלים נתחלקה לשבטים, וממילא לדבריו באמת יש חיוב מעשרות בירושלים. וכל מה שנתבאר להוכיח שאין חיוב מעשרות בירושלים זהו רק לשיטת רבנן שירושלים לא נתחלקה לשבטים, ודברי המשנה במעשרות הם דברי רבי יהודה ודבריו בזה נאמרו לשיטתו.

אבל מפשטות המשנה משמע שדבריו נאמרו לכולי עלמא ואין חולק בזה, וכולם סוברים שבעיקר הדין יש חיוב מעשרות באותה גינת ורדים. וא"כ מוכח מזה שיש חיוב מעשרות בירושלים, וצריך ליישב את זה עם ההלכה שירושלים לא נתחלקה לשבטים.

וצריך לדחוק שחיוב מעשרות שמדובר במשנה הוא מדרבנן, שאפילו אם מדאורייתא אין חיוב מעשרות בירושלים מכל מקום מדרבנן יש חיוב, ועל זה הנידון במשנה ורבי יהודה מוכיח מגינת ורדים שאע"פ שצריך להיות בירושלים חיוב מעשרות (לשיטתו מדאורייתא, ולדעת רבנן מדרבנן) בכל זאת כיון שהתאנים שם נמכרו בכודדים ולא היה צירוף, ממילא לא חל על זה חיוב מעשרות.

חייבת במעשרות ובשביעית

אמנם בדברי הרמב"ם מפורש שחיוב מעשרות בירושלים הוא מדאורייתא, דהנה בגמרא בגיטין (דף ח' א') איתא "בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל", ואחד מהם הוא "חייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל". בגמרא הלשון הוא רק שחיוב מעשרות בסוריא הוא כארץ ישראל, אבל ברמב"ם (הלכות תרומות פרק א' הלכה ט"ו) כשמביא את ההלכה הזו שינה מלשון הגמרא וכתב "הקונה שדה בסוריא חייב בתרומות ומעשרות מדבריהם כמו שיתחייב מן התורה הקונה בירושלים וכו'". ממפורש בלשונו שחיוב המעשרות בירושלים הוא מדאורייתא.

ולכאורה לפי המבואר קשה, מדוע יש חיוב מעשרות מדאורייתא בירושלים, הרי כיון שלא נתחלקה לשבטים היה צריך להיות דין ירושלים הוא כדין ז' שכיבשו וז' שחילקו שלא היה בהם חיוב מדאורייתא, וצ"ע.

חיוב מעשרות תלוי במנין שנות השמיטה

אולם באמת כל היסוד הזה שירושלים כיון שלא נתחלקה לשבטים דינה כדין ז' שכיבשו וז' שחילקו ואין בה חיוב מעשרות, זהו דווקא לפי הפירוש הראשון ברש"י בכתובות שהסיבה שלא נתחייבו במעשרות בז' שכיבשו ובז' שחילקו הוא משום הפסוק "תבואת זרעך", דלפי זה יש לדון גם בירושלים שאם לא נתחלקה לשבטים אין התבואה שגדלה שם נקראת "תבואת זרעך".

אבל ברש"י כתב עוד סיבה, וז"ל "ועוד שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמיטה דכתיב בשנה השלישית שנת המעשר, ושמטות לא מנו אלא משכבשו וחילקו כדאמרינן בסדר עולם ובמסכת ערכין". מבואר בדבריו שחיוב מעשרות חל רק כאשר התחילו את המנין של שנות השמיטה, ובז' שכיבשו וחילקו כיון שעדיין לא התחילו למנות את שנות השמיטה לא חל עדיין חיוב מעשרות.

ולפי טעם זה מה שאין חיוב מעשרות בשנים שכיבשו וחילקו, אינו שייך לחלוקת הארץ, אלא הוא דין מסויים ששייך רק באותם שנים שאין בהם מנין של שנות השמיטה. וממילא אין שום סיבה לפטור את ירושלים ממעשרות, מטעם זה שלא נתחלקה לשבטים, שהפטור

יש לדון האם פירות שגדלו בירושלים חייבים במעשרות מדאורייתא, והנידון הוא אפילו בזמן שבית המקדש היה קיים וחיוב מעשרות היה מדאורייתא, (ובזמן הזה זהו מחלוקת ראשונים אם חיוב מעשרות דאורייתא או דרבנן), בכל זאת סברא לדון שבירושלים לא יהא חיוב מעשרות מדאורייתא.

והנידון בזה הוא דהנה בגמרא בכתובות (דף כ"ה א') איתא, "ז' שכיבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו בתרומה ומעשרות". מבואר שכאשר כלל ישראל נכנסו לארץ, לא התחייבו בתרומה ומעשרות עד לאחר שגמרו את חלוקת הארץ. אבל במשך כל השנים שעדיין לא חילקו את הארץ לשבטים, ולא היה מבורר לכל אחד מהו חלקו בארץ, לא חל חיוב תרומה ומעשרות מדאורייתא. והטעם לכך פרש"י שכתרומה כתוב "דגנך" ובמעשרות כתוב "תבואת זרעך", המיוחדת לך. והיינו שבפסוק "תבואת זרעך" נאמר שחיוב מעשרות חל רק על תבואה שהיא "זרעך", ומי שלוקח תבואה שגדלה בשדה שאינה שלו, אין זה נקרא "זרעך" ואין בזה חיוב מעשרות מדאורייתא. וממילא באותם שנים שכבשו וחילקו, כיון שעדיין כל אחד לא קיבל את חלקו בארץ, ממילא אי אפשר להחשיבו כ"זרעך", ולכן אין חיוב תרומות ומעשרות מדאורייתא.

ומעתה יש לדון מה דינה של ירושלים לענין חיוב מעשרות, דהנה בגמרא ביומא נחלקו רבנן ורבי יהודה אם ירושלים נתחלקה לשבטים או לא. רבנן סוברים שירושלים לא נתחלקה לשבטים, (ולכן אין ירושלים מטמאה בנגעים, שבפרשת נגעים נאמר "אחזתכם" וירושלים שלא נתחלקה לשבטים אינה נחשבת כאחזתכם ואין בה טומאת נגעים). ורבי יהודה סובר שירושלים נתחלקה לשבטים, (ולכן ירושלים מטמאה בנגעים, ורק מקום בית המקדש אינו מטמא בנגעים).

ולהלכה נפסק ברמב"ם (הלכות טומאת צרעת פרק י"ד הלכה י"א) כרבנן שירושלים לא נתחלקה לשבטים, וז"ל "ירושלים והוצה לארץ אין מטמאין בנגעים, שנאמר בבית ארץ אחזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים וכו'".

ולפי זה השייכות של כלל ישראל בירושלים היא כמו השייכות שלהם בארץ ישראל בשנים שכבשו וחילקו בהם את הארץ. שאם ירושלים לא נתחלקה לשבטים הרי היא שייכת לכלל ישראל, ואין בה בעלות פרטית של אחד מהשבטים, הרי זה בדיוק כמו כלל ישראל בארץ ישראל באותם שנים שכבשו וחילקו. וא"כ כשם שדורשים מהפסוק "תבואת זרעך" שאין חיוב מעשרות בז' שכבשו ובז' שחילקו, הוא הדין יש לדרוש מזה שאין חיוב מעשרות בירושלים, שמאחר שלא נתחלקה לשבטים ממילא אין התבואה שם נחשבת "תבואת זרעך" ואין שם חיוב מעשרות מדאורייתא. וזהו דבר מחודש.

גינת ורדים שבירושלים

דהנה במשנה במעשרות (פרק ב' משנה ה') מובא הדין שכאשר אדם קונה תאנים בודדות ואינו מצרפם יחד לא חל בהם חיוב מעשרות, ואיתא במשנה "אמר ר' יהודה מעשה בגינת ורדים שהיתה בירושלים, והיו תאנים נמכרות משלש ומארבע באיסור, ולא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם". מבואר מדברי המשנה בפשיטות שיש חיוב מעשרות על תבואה שגדלה בירושלים, אלא באותה גינת ורדים כיון שמכרו שם את התאנים בכודדים ולא צירפו אותם יחד, לא חל חיוב מעשרות, אבל לולי זה היה חל בהם חיוב מעשרות. ומוכח מזה שיש חיוב מעשרות בירושלים.

ומעתה יתכן שהרמב"ם סובר כטעם השני של רש"י, ואינו דורש את הפסוק "תבואת זרעך" כדי לפטור ממעשרות את ארץ ישראל לפני חלוקת הארץ, וממילא לכן היה פשוט אצלו שיש חיוב מעשרות בירושלים, שאין שום סיבה לפוטרה.

ממעשרות בשנים שכיבשו וחילקו הוא פטור מסויים דווקא לאותם שנים בלבד כיון שעדיין לא התחילו במנין שנות השמיטה, אבל עכשיו שכבר מונים את שנות השמיטה אין שום פטור וממילא אין סיבה לפטור את ירושלים ממעשרות.

הצדיק הגאון רבי אלעזר מנדלוביץ זצ"ל – נלב"ע כ"ה באב תשכ"ה (חלק ב')

שוב ושוב בהתרגשות על דברי החיי אדם. אמר הררי"מ קרלנשטיין, מאותו יום לא היה שייך להתפלל בלא לכוון בברכת אבות, דבריו של ר' אלעזר נכנסו לתוך הלב, עד כדי כך שלא נתן אפשרות להתפלל בלא כוונה. (מהגר"ד פרידמן שליט"א).

נקי כמו מלאך

מרח החזון איש זצ"ל היה מתבטא על ר' אלעזר בביטויים מפליגים, כמו "אין לו עבירות", "חצי עולם עומד בזכותו". ובכל פעם שר' אלעזר לא חש בטוב, היה החזון"א עולה לחדרו לבקר, והיה מורה לו את דרכי הרפואה, לאיזה רופא ללכת, ואיזה תרופה עליו ליטול. היו פעמים שהחזון"א שלח שליחים לירושלים, כדי לדאוג לרפואתו.

בכל השנה התפלל החזון"א במנין בביתו, אבל בימים נוראים כיון שבאו הרבה אנשים להתפלל עם החזון"א ולא היה בבית מספיק מקום לכולם, לכן בנו אהלה מבד על גג ביתו של החזון"א, ובו התקיימו התפילות בכל הימים הנוראים, בחג הסוכות ובשמחת תורה.

בערב יום כיפור לאחר תפילת מנחה שהתקיימה באותו אהלה, ניגשו כל המתפללים אל החזון"א כדי לקבל את ברכתו, החזון"א ישב במקומו וכולם עמדו בשורה ועברו לפניו. הראשון בתור היה ר' אלעזר, הוא ניגש אל החזון"א (יחד עם הגר"י רוטנברג שליט"א), ולפתע ראו כולם דבר פלא החזון"א אמר לו משהו, והוא כששמע את דבריו נבהל מאוד וברח במהירות כמו מי שהכישו נחש.

התברר שהחזון"א אמר לו, "אני מקנא בך, אתה נקי כמו מלאך!". ור' אלעזר מרוב ענווה התבייש מאוד כששמע את הדברים וברח... (מהגר"י שטיגל שליט"א).

ארור כנען

בפרשת נח (פרק ט' פסוק כ"ה) כתוב, "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו". ופרש"י "ארור כנען, אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני, ארור כנען רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסרטו, אמר להם לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו, והרג זה את זה בשביל ירושת העולם, ואבינו יש לו שלשה בנים ועודנו מבקש בן רביעי".

ר' אלעזר ביאר בזה ביאור נפלא, חם גרם לנח שלא יולדו לו עוד בנים, משום שכל זמן שיש לו רק שלשה בנים יש לו שליש מהירושה, ואילו אם יולד עוד בן יהא לו רק רבע, וחשש על חלקו בירושה שלא יתמעט, ולכך קם ועשה מעשה. והנה אחרי המבול נח ובניו היו היחידים בעולם, וא"כ הירושה שנח עתיד להוריש לבניו היא כל העולם כולו, וא"כ כל זמן שיש לו שלשה בנים כל אחד יקבל שליש עולם, ואם יהיו ארבעה בנים כל אחד יקבל רבע עולם.

וכאשר מדובר על ירושה של רבע עולם, מובן מאליה שזהו הון עתק שאין לו שום שווי, ובכל זאת זה לא מספיק בשביל חם, אלא הוא רוצה בדווקא שליש עולם.

והרי זה מושחתות שאין כמוה, שהרי גם ברבע עולם יהיה בידו הון עתק, ובכל זאת לא די לו בזה, והוא עושה את כל המאמצים שיהא לו שליש ולא רבע.

אדם שהוא מושחת כל כך, אסור לתת לו שלטון. אם השלטון ישאר בידו מי יודע כמה הוא יפעל וישחית בעולם. אלא מוכרחים לקחת ממנו את הכל, ולעשות אותו עבד עבדים לאחיו, שאין לו שום דבר עצמי.

אדם שאינו מתקן את מידותיו, הוא יכול להגיע לרמות גבוהות של שחיתות, בלא גבול ובלא שיעור כלל וכלל, עד שאין לו תקנה, וחייבים לרוקן אותו מהכל שלא יקלקל את השאר.

בשבוע שעבר נכתב אודות הצדיק הגאון רבי אלעזר מנדלוביץ זצ"ל, אשר מרח הרב מפוניבו' הגר"ש כהנמן זצ"ל הביאו לישיבה, בהמלצת מרח החזון איש זצ"ל, שזכותו תגן ותשמור על הישיבה. ומלבד זאת דמותו תשפיע על בני הישיבה לעלות ולהתעלות בתורה וביראה.

מכיון שרבים אומרים מי יראנו טוב, ללמוד ולהתלמד מהנהגותיו של ר' אלעזר, נביא השבוע עוד כמה עובדות מר' אלעזר כפי שסיפרו בעלי המעשה.

ר' אלעזר היה מסתיר את עצמו מכל וכל, כלפי חוץ כמעט ולא ראו עליו מאומה, מצד אחד הרגישו עליו שהוא דמות מורמת מעם, אשר כל היום ראשו ורובו שקוע בתורה ובעבודה, אבל מצד שני לא היה אצלו שום סממן חיצוני שהעיד על גדלותו ורוממותו. הוא מצידו השתדל להסתיר את עצמו ככל האפשר, שלא יתבלט באיזה מעשה או מידה מסויימת.

בשעת הלימוד היה יושב ולומד בשקיעות, בלא לעורר תשומת לב מיוחדת, כאשר התחדש לו איזה חידוש לא הראה את זה כלפי חוץ, ואפילו ספרי ראשונים ואחרונים כדי לעיין בהם לא היה מביא באמצע הלימוד. הלימוד היה לשם לימוד, וללא שום סממן חיצוני.

לימוד בעל פה

הרבה פעמים כאשר ר' אלעזר היה מתעורר באמצע הלילה, וחשב שהבחורים שבחדרו ישנים היה משנן לעצמו מסכתות שלמות בעל פה. והבחורים היו משימים את עצמם כישנים, כדי לשמוע בפלא הגדול איך שעובר במהירות דף אחרי דף בבקיות גדולה. (מהגר"ב צ'למן זצ"ל).

ופעם אחת נכנס בחור לחדרו בשעות הבוקר, ור' אלעזר בדיוק שכב בעת ההיא במיטה ולא הבחין בבחור שנכנס לחדר. ולפתע הבחין הבחור שר' אלעזר ממלמל לעצמו דבר מה, הטה את אוזנו ושמע שהוא חוזר בעל פה על פרק ראשון של מסכת ברכות, ותוך דקות מועטות עבר בעל פה על כל הפרק. ופתאום דפק מישוהו בדלת, ר' אלעזר הבין שעוד רגע מישוהו עלול להכנס לחדר, מיד השתתק ועשה את עצמו כישן שלא יבחינו בו ובמעשיו. (מהגר"ש פולק שליט"א).

כל סוגיא שדיברו עימו היה מונח בה עם כל פרטיה ודקדוקיה. פעם אחת בעת שלמד בישיבה, ניגש אליו אחד מהבחורים ושאל אותו שאלה בדברי התוספות בגיטין, ור' אלעזר שבכלל לא למד גיטין בזמן ההוא, השיב מיד בצורה כזו שהיה ניכר עליו שהוא מונח עמוק בתוך הסוגיא.

היה בחור אחר שלמד עימו חברותא בכל מוצאי שבת, ופעם אחת היה קרוע דף הגמרא למעלה, ומחמת כן היה חסר כמה שורות מפרש"י. וכאשר הגיעו ללמוד את דברי רש"י הללו, השלים ר' אלעזר בעל פה ומזכרנו את לשון רש"י.

כוונה בברכה ראשונה

היה מוסר שיעור בספר "חיי אדם" לאחר תפילת שחרית של שבת בבית מדרשו של מרח החזון איש זצ"ל. מספר הררי"מ קרלנשטיין זצ"ל, בעת שלמד את דברי החיי אדם בכלל כ"ד (סעיף ב') שכותב "ברכה ראשונה נקראת אבות, שמזכירין בה אבות. וצריך ליוזר הרבה לכוון בה פירוש המלות, כי מצד הדין אם לא כיון באבות צריך לחזור ולהתפלל. אך בזמן הזה בעוה"ר קרוב הדבר שגם בפעם שניה לא יכוון, ולכן אין חוזרין. עכ"פ נשמע מזה גודל החיוב וכו'". התרגש ר' אלעזר מההלכה הזו מאוד, ואמר "הלכה כזו שאם לא מקיימים אותה לא יוצאים ידי חובת תפילה, בואו ונחזור עליה שוב", וחזר עוד הפעם ולמד את דברי החיי אדם.

כשסיים ואמר שוב, "חייבים לדעת את ההלכה הזו, שאם לא מכוונים לא יוצאים ידי חובה", וחזר שוב ולימדה מתוך הספר. ושוב אמר בהתפעלות, "הלכה כזו חשובה...", וחזר עליה עוד הפעם. וכך במשך כמה פעמים חזר